

10. Грицай, С. О. (2022). Криптовалюта—Чи може бути правовою дефініцією? Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, 2, 92–97. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.15>

11. Грицай, С. О. (2022). Цифрові гроші в Україні – CBDC? Юридичний науковий електронний журнал, 4, 247–249. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/57>

12. Грицай, С. О. (2022). Генезис цифрових фінансових технологій до появи в Україні поняття «Віртуальні активи». Юридичний науковий електронний журнал, 5, 355–359. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/82>

13. Hrytsai, S. (2024). Methodology of using virtual assets as means of payment at the fiat level: Problematic issues in Ukraine. Scientific Journal of Polonia University, 62(1), 165–174. <https://doi.org/10.23856/6222>

14. Грицай, С. О. (2024). Правовий аналіз визначення поняття цифрових фінансових технологій (криптовалют) у світі, в розрізі міжнародних організацій. Вісник Національної академії правових наук України, 31(2), 171–186. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-2-171>

ЩОДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Овсянникова Інесса,

доктор філософії, провідний науковий співробітник сектору економічних досліджень лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності Національного наукового центру «Інститут судових експертиз імені Засл. проф. М.С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України

Конституцією України проголошено (стаття 17), що найважливішими функціями держави є захист її суверенітету і територіальної цілісності, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Виконання цих найважливіших функцій покладено державою на Збройні Сили України. В свою чергу, держава обіцяє соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей. Окрім того, статтею 46 основного закону закріплено право кожного громадянина на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати

годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом [1].

На жаль, поки що не можна стверджувати, що державою в особі її уповноважених органів і посадових осіб на належному рівні, повно і своєчасно забезпечується реалізація функцій правової держави, гарантуються конституційні права і свободи людини і громадянина. Особливо це відчувається в соціальній сфері [2, с. 200].

Недоліки чинного законодавства у сфері правового забезпечення соціального захисту військовослужбовців, прорахунки законодавця у фінансуванні цієї сфери призводять до неналежного рівня таких прав, що, в кінцевому підсумку, відображається на рівні довіри до влади [2, с. 227].

Велика кількість нормативних актів різної юридичної сили, внесення у них численних змін, невідповідність положень деяких цих нормативних актів Конституції України, неузгодженість дій державних органів, необізнаність чи недотримання ними сучасної судової практики, як джерела права, юридична необізнаність осіб, які звертаються за призначенням пенсії або її перерахунку, ускладнює застосування діючого законодавства у сфері пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та призводить до чисельних порушень прав таких осіб [4].

Норми, якими визначаються різні аспекти соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей неупорядковані та містяться в різних законодавчих актах. До того ж, постійна нестача грошових коштів пенсійного фонду, недостатнє визначення законотворцями у державному бюджеті коштів на виплату встановлених спеціальними законами соціальних виплат та гарантій, пільг, компенсаційних виплат тощо, а також часті внесення змін до норм пенсійного законодавства, обумовлюють ріст соціальних спорів з пенсійних питань, а отже й актуальність проведення судових експертиз за такою тематикою.

Питання щодо документального підтвердження розрахунку, здійсненого уповноваженим органом, пенсійних виплат громадянам вирішуються в ході проведення судової економічної експертизи й відносяться до питань глави 2 розділу III Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 «Експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій» [5]. Відповідно, для проведення такого роду експертиз, судовий експерт повинен мати експертну спеціальність 11.2. «Дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій».

При цьому, оскільки питання пов'язані із соціальним захистом військовослужбовців та членів їх сімей, більшою мірою носять правовий характер, при вирішенні експертної задачі, судовий експерт-економіст повинен дотримуватись меж своєї компетенції. А для фізичних осіб, які оскаржують рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту пільг (пункт 2 частини першої статті 263 КАС України) [6] доречним було б, у деяких випадках, додатково мати ще й правовий висновок за спірними питаннями.

Таким чином, на теперішній час, питання соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей все ще залишаються недостатньо вивченими і такими, що не отримали належного наукового обґрунтування, а тому мають стати пріоритетним напрямком державної соціальної політики. Водночас, недостатнє врегулювання питань пенсійного законодавства у майбутньому може призвести до численних порушень прав військовослужбовців, які звільняються із служби та мають право на пенсію (за віком, в зв'язку з інвалідністю) та членів їх сімей (пенсія по втраті годувальника), а тому для галузі судової експертизи актуальним залишаються питання щодо розробки методик та методичних рекомендацій для судових експертів-економістів з алгоритмом проведення таких експертиз.

Література:

1. Конституція України : Закон України 28 червня 1996 року №254к/96-ВР. Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.08.2024).

2. Застосування судами Конституції України: доктрина і практика. Київ : ВАІТЕ, 2022. 604 с.

3. Мазуренко Л. І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.31> (дата звернення 11.08.2024).

4. Макарова Т. П. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2024. № 6. DOI:

<https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-6-9971> (дата звернення 11.08.2024).

5. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). Офіційний вісник України. 2013. №3. ст. 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n17> (дата звернення 11.08.2024).

6. Кодекс адміністративного судочинства України: закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 11.08.2024).

МЕЖІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ УКРАЇНІ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Окуневич Ірина,

старший науковий співробітник

*Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України*

Неуклінно зростає кількість судових справ в українських судах, щодо відшкодування шкоди та збитків, завданих внаслідок військової агресії російської федерації проти України. За даними сайту Опендатабот з початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, кількість судових рішень щодо відшкодування шкоди та збитків у 2022 становило 44 рішення, у 2023 році – 262 рішення, а за три місяці 2024 року до реєстру додалось вже 91 судове рішення. Більшість рішень стосується стягнень на користь фізичних осіб – 292 рішень (що становить 63,7 % від загальної кількості судових рішень), ще 105 рішень (або 36,3 % від загальної кількості судових рішень) винесено на користь юридичних осіб [1]. За прогнозами фахівців кількість подібних судових справ в Україні у подальшому буде тільки збільшуватись.

Відповідно до пункту 6 частини другої статті 242 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ) слідчий або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи, у тому числі і, щодо